

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-074-2-5>

ФОРМУВАННЯ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ ТА ІНТЕГРАЦІЯ ДО НЬОГО УКРАЇНИ (В ОЦІНКАХ УКРАЇНСЬКИХ НАУКОВЦІВ)

Моїсєєва Т. М.

*кандидат історичних наук,
доцент кафедри міжнародних відносин та права
Державного університету «Одеська політехніка»*

Воробйова Г. В.

*кандидат історичних наук,
доцент кафедри міжнародних відносин та права
Державного університету «Одеська політехніка»*

Латишева В. В.

*кандидат наук з державного управління,
доцент кафедри міжнародних відносин та права
Державного університету «Одеська політехніка»
м. Одеса, Україна*

Євроінтеграційні устремління України диктують необхідність проведення глибоких та якісних реформ в багатьох сферах суспільного життя, в тому числі – освітнянській. Важливою умовою та, одночасно, складовою її модернізації є інтеграція до європейського освітнього простору (ЄОП). Окреслена проблема досить активно досліджується вітчизняними науковцями. Розглянемо декілька її аспектів.

Історична площина формування та еволюції ЄОП докладно висвітлена в статті Клименко О.В. Відлік цього шляху науковець пов'язує з підписанням Європейської культурної конвенції (1954 р.) та Римської угоди (1957 р.). Ідеї, закладені в цих документах, на думку автора, були продовжені у Великій Хартії університетів (підписана в Болоньї, 18 вересня 1988 р., ректорами найстаріших університетів Європи), якою визначалася мета перетворення європейського континенту на широкий, прозорий і привабливий простір, доступний для вільного пересування студентів, викладачів, дослідників.

Старт новому етапу формування Європейського освітнього простору дав Маастрихтський договір 1992 р., який поклав початок існуванню Європейського Союзу. З цього часу, на різних «майданчиках» (зустрічі

профільних міністрів, конференції, саміти), ведеться плідна, динамічна робота в напрямку розширення та удосконалення ЄОП, вироблення спільних підходів до вирішення транснаціональних проблем вищої освіти.

Напрацьовані на міжнародних форумах рішення, знаходили своє втілення у прийнятих документах, серед яких можна назвати: Лісабонську **конвенцію** (1997 р.); Сорбонську (1998 р.) та Болонську (1999 р.) **декларації**; Празьке (2001 р.), Берлінське (2003 р.), Бергенське, (2005 р.) Лондонське (2007 р.), Львівське (2009 р.) **комюніке** та ін. У березні 2010 р., за підсумками зустрічі міністрів, було прийнято Будапештсько-Віденську Декларацію та офіційно проголошено створення Європейського простору вищої освіти.

Здійснений автором аналіз згаданих актів, дає можливість виділити найбільш важливі кроки міжнародного співтовариства у становленні ЄОП, які, більшою мірою, були імplementовані в національні законодавства. Серед таких можна назвати: програми приведення національного законодавства у сфері освіти до норм, напрацьованих країнами Європи; підвищення академічної мобільності студентів та їхньої мобільності на ринку праці; запровадження Болонського процесу європейської інтеграції вищої школи та Європейської системи взаємозаліку навчальних кредитів (European Credit-Transfer System, ECTS); введення уніфікованої форми додатку до дипломів та треступеневої системи освіти (бакалавр – магістр – доктор філософії в галузі) та ін. [2, с. 53–60].

Питання **реформування початкової освіти**, у контексті європейських орієнтирів, у своєму дослідженні підняла О.Б. Ярова. На основі аналізу тенденцій розвитку початкової освіти в країнах ЄС, вона виділяє три рівні модернізації цієї сфери в Україні: змістовий, організаційний, управлінський. По кожному з цих «блоків», автор виокремлює: позитивні та прийнятні, для нашої держави, аспекти європейського досвіду; проблемні питання вітчизняної системи початкової освіти; рекомендації щодо подальшої розбудови національного шкільництва.

Представляють інтерес, акцентовані дослідницею, «прогалини», на рівні управління шкільною освітою в Україні, які вона пов'язує з фінансовими, технічними та кадровими проблемами. Автор конкретизує їх, наголошуючи на: надмірній концентрації повноважень у МОН; дублюванні функцій МОН і місцевих органів влади (в умовах недостатньої координації їх діяльності); обмежених організаційних та фінансових ресурсах місцевої влади, необхідних для практичної реалізації освітніх реформ [4, с. 35].

Не зупиняючись, докладно, на численних рекомендаціях, сформульованих О.Б. Яровою, зауважимо, що, до основних напрямків модернізації початкової освіти, вона відносить: реалізацію особистісно орієнтованого підходу до організації навчання задля гармонійного розвитку особистості молодшого школяра; оновлення змісту початкової освіти на компетентнісних засадах; упровадження інтегрованого навчання у початковій ланці; посилення виховного аспекту в навчальному процесі; підготовку нового вчителя для нової української школи [4, с. 32].

Заслужують на увагу публікації Гальцової О.Л. та Шитікової С.П., присвячені змістовному наповненню *модернізації вищої школи* України на шляху інтеграції в європейський освітній простір. Авторки зауважують, що головні пріоритети розвитку вищої школи України визначено Законом «Про вищу освіту» [1, с. 23; 3, с. 55]. Водночас, Гальцова О.Л. підкреслює, що метою «модернізації вищої освіти в Україні є створення такої моделі освітнього процесу, в якій би оптимально поєдналися найкращі вітчизняні й зарубіжні традиції» [1, с. 22].

Важливим інструментом реформування вищої освіти України, є її участь (за підтримки Європейського Союзу) у конкурсах проєктів мобільності і розвитку потенціалу вищих навчальних закладів, в рамках освітніх і дослідницьких програм («Темпус», «Еразмус «Мундус», «Еразмус+», «Жан Моне», «Рамкова програма» і «Горизонт 2020») [1, с. 23; 3, с. 54].

Як зазначає Гальцова О.Л., програма «Еразмус+» є результатом інтеграції європейських програм, що були реалізовані в період 2007–2013 рр.: «Навчання впродовж життя», «Молодь у дії», «Еразмус Мундус», «Tempus», «Alfa», «Edulink», програми співпраці з промислово розвиненими країнами у сфері вищої освіти та ін. [1, с. 23].

Освітня програма «Еразмус+» (програма ЄС у сфері освіти, професійної підготовки, молоді та спорту на період 2014-2020 рр.) і дослідницька програма – «Горизонт 2020» (сприяння виконанню науково-дослідних та інноваційних робіт, підвищення їх ефективності) реалізуються відповідними Генеральними директоратами Європейської Комісії за підтримки Представництва Європейського Союзу в Україні [1, с. 23; 3, с. 58].

Грунтовний аналіз названих конкурсів і програм представлений в статті Шитікової С.П. Автор зазначає, що потенційними заявниками і партнерами освітньої програми «Еразмус+» виступають вищі навчальні заклади всіх країн учасниць програми (33 країни-члени Програми і близько 150 країн-партнерів) [3, с. 56]. Практичну складову освітніх програм та врахування потреб ринку праці, забезпечує долучення до

партнерства науково-дослідницьких інституцій, підприємств та компаній, неурядових та громадських організацій, органів державної влади та місцевого самоврядування [3, с. 57–58].

Дослідниця підкреслює, що Україна активно долучилася до участі та реалізації науково-освітніх програм ЄС і, для більш ефективного їх запровадження, було здійснено наступні заходи: сформовано відповідні структури – «Національний Еразмус+ офіс в Україні – проект ЄС», що підтримує двомовний веб-сайт з матеріалами за програмою «Еразмус+»; створено мережу контактних пунктів програми «Горизонт 2020» по всій Україні; розроблено новий портал «Горизонт 2020 Україна», де представлено всі конкурсні документи та переклади українською мовою для зручності зацікавлених сторін. Важливу роль у реформуванні вищої освіти, на думку автора, відіграють члени Національної команди експертів з реформування вищої освіти, в рамках діяльності проекту «Національний Еразмус+ офіс в Україні» [3, с. 59–60].

Особливу увагу дослідниця приділяє визначенню ключових пріоритетів модернізації вищої освіти, серед яких: розроблення стандартів вищої освіти відповідно до нового переліку галузей знань і спеціальностей на основі компетентнісного підходу; розроблення галузевих рамок кваліфікацій із залученням роботодавців; розвиток процедур і механізмів запровадження інструментів інтернаціоналізації вищої освіти і запровадження проектів міжнародної технічної допомоги та ін. [3, с. 61].

Література:

1. Гальцова О. Л. Міжнародна співпраця України з країнами Європи в галузі освіти. *Причорноморські економічні студії*. 2019. Вип. 44. С. 21–26.
2. Клименко О. В. Формування та розвиток Європейського освітнього простору. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2012. № 1. С. 53–60.
3. Шитікова С. П. Програми Європейського Союзу для реформування вищої освіти. *Освітологічний дискурс*. 2016. № 2. С. 53–64.
4. Ярова О. Б. Досвід розвитку початкової освіти в країнах ЄС – джерело модернізації початкової освіти в Україні. *Український педагогічний журнал*. 2018. № 1. С. 31–37.